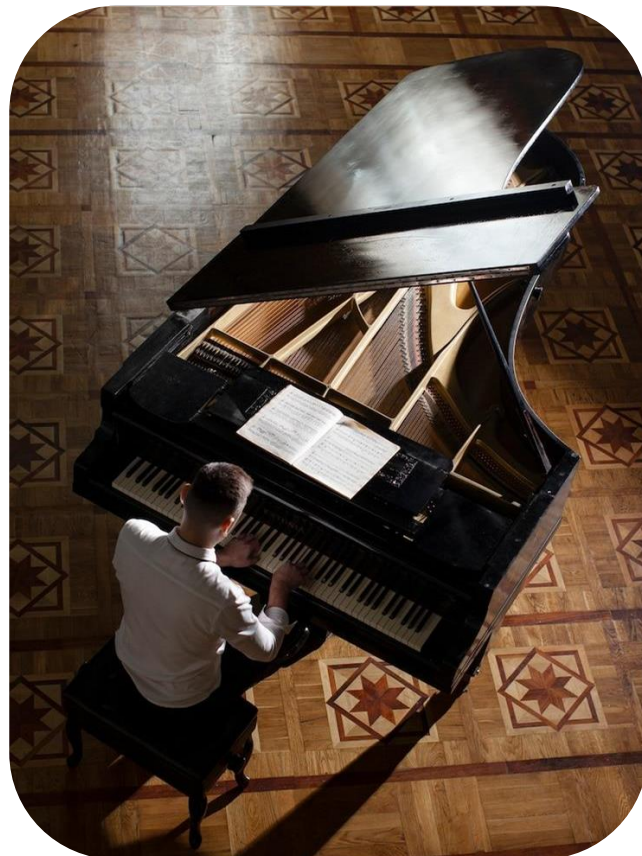

КРАТКИ ПРЕПОРАКИ ВО ВРСКА СО ПОЛИТИКИТЕ ЗА СИТЕ ЗАСЕГНАТИ СТРАНИ

Содржина

1. Вовед.....	2
1.1. За проектот.....	2
1.2. За овој проектен резултат – ПР 2.....	3
2. Главни карактеристики на образовните системи во Пазарџик, Лариса и Кочани.	3
2.1. Пазарџик, Бугарија.....	3
2.2. Лариса, Грција.....	9
2.3. Кочани, Северна Македонија.....	11
3. Добри практики.....	14
4. Предизвици и можности во училишното образование во трите региони учеснички во проектот.....	16
4.1. Предизвици во основното образование.....	16
4.2. Можности во основното образование.....	17
5. Акционен план.....	17
6. Финансирање на активностите.....	32
7. Референци.....	33

1. Вовед

1.1. За проектот

Главната идеја на проектот „Музички балкански воз за мир“ е да се подигне свеста и да се нагласи важноста на мирот и да се зголеми чувството за просперитет кај училишните деца, кај нивните наставници и воопшто во училишните средини. Дополнително, проектот преку своите резултати настојува да се справи со феномените на радикализација и расизам.

Овој проект има за цел да ги постигне своите цели преку методи на размена на добри практики, транснационални настани во земјите-учеснички на проектот, обуки, краткорочни заеднички настани, развој на корисен пакет алатки за потребите на проектот и комбинирано создавање на песна од секое училиште заедно со танцова претстава.

Проектот „Музички балкански воз за мир“ има за цел да постигне значително и радикално влијание врз учесниците во проектот, членовите на персоналот на невладините организации, целните групи како што се наставниците, училишниот персонал, учениците, како и локалните, регионалните и националните чинители и земјите на проектот. Поконкретно, проектот „Музички балкански воз за мир“ преку обука и едукација на учениците ги промовира мировните методи кај младите генерации и ја зајакнува нивната свест да станат мировни амбасадори.

Поконкретно, проектот има за цел да ги подобри наставните практики преку зближување на наставниците од различни региони, да им овозможи да соработуваат и да дискутираат за влијанието што го имаат врз нивните ученици, преку имплементирање на нови стратегии и образовни методологии. Проектот е исто така во согласност со наставниците, училишните водачи и другите наставнички професии и развојот на клучните компетенции. Покрај тоа, поддршката на наставниците, училишните лидери и другите наставнички професии отсекогаш биле приоритет за ЕУ. Наставниците, воспитувачите и понатамошните училишни заедници ќе бидат свесни за придобивките од музиката за културното наследство и ќе ја искористат можноста да ги надградат своите вештини, развивајќи знаења и компетенции за придобивките од музиката со тоа што ќе ги поддржат идеите на учениците за разгледување, ќе придонесат за ориентирана задачи со општа цел развивање на мирни чувства кај учениците.

Проектот „Музички балкански воз за мир“ ги разгледува начините на кои музиката може да придонесе за развој на социјална синхронија во ситуации на социјална несигурност генерирана од глобалниот конфликт и широко распространетите движења на населението. Може да се види дека музиката формира дијалошки простор во кој заедничките значења можат да се создаваат и преку кој може да се изразат

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

повеќекратни, а понекогаш и конфликтни гледишта со цел да се олесни градењето на мирот. Во исто време, дијалогските простори вклучени во музичките интеракции можат да промовираат емпатија, од страна на поединци во природни општествени средини или во поголем обем од институции посветени на развивање на социјалната вклученост или промовирање на помирување.

1.2. За овој проектен резултат – ПР 2

Проектниот резултат 2 (ПР2) „Кратки препораки за политиките за засегнатите страни“ е добар пример за новиот пристап кон воспоставување стратешко партнерство со транснационална соработка меѓу различни социо-економски организации (локални тела, образовни институции, претставници на граѓанскиот сектор и МСП) кои имаат за цел да обезбедат имплементација на иновативни и добри практики поврзани со важноста на мирот, да промовираат емпатија, да го осудат расизмот и радикализацијата.

Со изработката на Акциониот план кој понатаму содржи различни иновативни образовни методи како и добри практики кои се земени предвид како можност за подобрување на образовните процеси во училиштата на проектните партнери, но во исто време, предвидените активности се засноваат на проектни идеи погодни за имплементација од други училишта на локално, регионално и национално ниво, јавна администрација, истражувачки организации и невладини организации. Документот е достапен за бесплатно преземање преку Интернет од веб-страната на проектот и веб-страната на Програмата Еразмус+ од сите заинтересирани чинители и ќе биде презентираан на секој од завршните настани за национална дисеминација во трите земји учеснички.

2. Главни карактеристики на образовните системи во Пазарцик, Лариса и Кочани.

2.1. Пазарцик, Бугарија

Законот за предучилишно и училишно образование (применлив од 1.08.2016 година) ја обезбедува правната основа за целокупниот образовен систем во земјата и го утврдува правото на граѓаните постојано да го унапредуваат своето образование и квалификации. Законот го признава правото на образование за сите деца; гарантира еднаков третман без оглед на нивното етничко или социјално потекло и населено место; обезбедува услови и дава можности за понатамошен развој и остварување на високо ниво на знаење во системот на образование.

Бугарскиот образовен систем традиционално се организира во рамките на јавниот сектор. Сепак, голем број приватни училишта постојат на различни нивоа на школување. Образованието во Бугарија главно е поддржано од државата преку Министерството за образование и наука (МОН). Финансиската автономија им се дава на училиштата со финансиска децентрализација и таканаречените „делегирани буџети“. Со финансиската децентрализација се пренесуваат правата и обврските кои се поврзани

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

со конституирањето и извршувањето на буџетот (делегирани буџети). Училиштата имаат повеќе оперативни права во однос на конституирањето на буџетот и расходите и извршуваат свои независни политики.

Образованието и обуката на децата започнува во градинките. Тие можат да бидат јавни, општински или приватни, во зависност од видот на нивниот буџет. Градинките се за деца на возраст меѓу 3 и 6 години (кога почнуваат прво одделение). Предучилишните групи за деца на возраст од 5 и 6 години се задолжителни и може да се одржуваат или во градинка или во основно училиште. Училишната подготвеност се оценува на крајот од фазата на предучилишно образование со споредување на стекнатите резултати од учењето со резултатите од учењето опишани во државните стандарди. Лично портфолио на ЦД се издава за секое дете.

Училишното образование е бесплатно на предучилишно, основно и средно ниво во јавниот сектор. Тоа е задолжително за деца на возраст од 5 до 16 години (0-8 одделение).

Нивоата на школување во Бугарија се:

- основно образование (од 1-4 инклузивно);
- предсредно образование (од 5 – 7 инклузивно)
- ниско средно образование (од 8 – 10 инклузивно);
- средно образование (од 10 – 12 инклузивно).

Училиштата во Бугарија се државни, општински, приватни или духовни и според видот на обука и настава што ја обезбедуваат – неспецијализирани и специјализирани. Според степенот или степенот на образование, неспецијализирани училишта се:

- основно (I - IV одделение заклучно);
- основно (I - VII одделение заклучно);
- средно (VIII - XII одделение заклучно);
- унифицирано (I - X одделение инклузивно);
- гимназија (I – XII инклузивна).

Според содржината на обуката, средните училишта можат да бидат

- профилирани или
- стручни

Специјално профилираните училишта вклучуваат продлабочени компетенции во одреден профил во согласност со државниот образовен стандард за специјалното образование.

Специјални профили се следните:

- странски јазици;
- хуманистички науки;
- општествени науки;
- економски развој;
- софтверска и хардверска наука;
- претприемништво;

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

- математика;
- природни науки;
- визуелни уметности;
- музика;
- физичко образование и спорт

Стручното оспособување вклучува компетенции потребни за стекнување стручни квалификации, како и за исполнување на условите за подобност на занимањето или професијата, доколку ги има, вклучувајќи ги регулираните професии и занимања. Средните стручни училишта имаат за цел да го постигнат државниот образовен стандард за стекнување стручни квалификации во текот на двете гимназиски фази од курсот за средно образование.

- Може да има и иновативни училишта кои се прогласени за такви со уредба на Советот на министри и тие училишта треба постојано да постигнуваат подобрување на квалитетот на образованието преку:

1. Развивање и воведување иновативни елементи во однос на организацијата и/или содржината на обуката;
2. Организирање на нов или подобрен начин на менаџментот, обуката и средината за учење;
3. Користење на нови наставни методи;
4. Развивање на иновативни содржини за обука, училишни програми и училишни планови.

Специјализираните училишта обучуваат експерти во одредени области како спорт, уметност, култура и потребите на религиите. Специјализирани училишта се:

- Спортски училишта (V до XII инклузивно)
- училишта за култура (од I до XII, од V до XII, или од VIII до XII инклузивно);
- уметнички училишта (од I до XII, од V до XII, или од VIII до XII инклузивно);
- духовни училишта (од VIII до XII инклузивно).

Основното образование започнува кога детето ќе наполни седум години, но не е невообичаено родителите да сметаат дека нивните деца можат да започнат прво одделение на шестгодишна возраст. По завршувањето на четврто одделение учениците добиваат свидетелство за основно образование. За да добијат диплома за основно образование, учениците можат да одат во нижо средно училиште или да изберат да посетуваат општо средно училиште.

Во повеќето училишта учебната година започнува на 15 септември и продолжува до 15 или 30 јуни. Секоја учебна година има две полугодија. Во најголем дел од средните училишта се потребни приемни испити за упис. Учениците можат да избираат од повеќе различни типови училишта, од кои секое нуди различен фокус (како што се математика и науки или странски јазици).

Сите испити и екстерните државни испити се како што следува:

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

1. Основно образование – 4 одделение (10/11 годишна возраст)

Национално надворешно оценување по предметите: бугарски јазик и литература, математика, човек и природа, човек и општество

2. Средно образование – VII одделение (13/14 годишна возраст)

Национално екстерно оценување по предметите: бугарски јазик и литература и математика. Факултативно, студентите можат да полагаат трет испит по странски јазик

3. Прв степен на средно образование – 10 одделение (16/17 годишна возраст)

Национално екстерно оценување по предметите: Бугарски јазик и литература, Математика, испитите се во тест формат. Изборно, студентите можат да изберат да полагаат испит по странски јазик и ИТ.

4. Втора фаза Средно образование – 11 – 12 одделение (18/19 години)

Национално надворешно оценување по предметите: бугарски јазик и литература, математика. Испитите се во тест формат. Изборно, студентите можат да изберат да полагаат испит по странски јазик.

Општина Пазарџик се наоѓа во источниот дел на регионот Пазарџик. Зафаќа површина од 636.722 km² што е 14,21% од територијата на регионот. Општината го зазема гордото второ место меѓу 12 општини во регионот. Општина Пазарџик се состои од 32 населени места – административен центар на градот Пазарџик и 31 село.

Според податоците на Националниот статистички институт за 2022 година, општина Пазарџик има население од 90 309 жители, од кои 55 220 живеат во градот Пазарџик и 35 089 во околните села. Таа е рангирана на деветтото место во однос на останатите општини според бројот на жители.

Образовниот систем на општина Пазарџик се состои од 32 општински детски градинки и 46 училишта – 40 општински и 6 државни.

Видови институции од предучилишно и училишно образование	Финансирање	Број
Градинки	Општински	32
Основно I-IV одделение	Општински	6
Основно I-VII одделение	Општински	25
Унифицирано I-XII одделение	Општински	4
Селективни/профилирани средни училишта	Општински	3
Стручни средни училишта	Државно Општински	6 1
Спортски средни училишта	Општински	1
Центри за посебна образовна поддршка	Државно Општински	1 2
Училишни домови/сместување	Општински	1
вкупно:		82

Според податоците на Националниот статистички институт за општина Пазарџик во 2023/2024 г.

- бројот на запишани деца во градинките изнесува – 3 153
- бројот на ученици во училиштата е – 11 423

Табела: Образовен сектор во Општина пазарцик

Образовни институции	Број на образовни институции
Општински градинки	32
Општински специјализирани и неспецијализирани средни училишта	39
Државни и општински стручни училишта	7
Вкупно:	78

Подолу имате листа на сите профили кои можат да ги избераат средношколците во општината по завршувањето на VII-то одделение.

НАЗИВ НА СРЕДНО УЧИЛИШТЕ	ВИД НА УЧИЛИШТЕ
Средно училиште „Георги Брегов“	Музика
	Визулни уметности
Средно училиште по математика и природни науки „Константин Величков“	Математика
	Софтвер и хардвер
	Природни науки
Профилирано средно училиште „Иван Сергеевич Аксаков“	Хуманитарни науки
	Природни науки
Јазично средно училиште „Бертолд Брехт“	Странски јазици
Средно училиште „Др.Петар Берон“	Претприемништво
Средно училиште „Димитар Гачев“	Музика

Подолу можете да најдете список на сите професии и стручни обуки во локалните средни училишта:

Средно училиште	Професија/стручна обука	Профил	Ниво на професионална квалификација
Спортско средно училиште	Асистент тренер	Спорт	III
Стручно училиште за конструкција, архитектура и геодезија	Инженер за конструкција	Конструкција при градење и архитектура	III
	Работник за конструкција	Инсталација на прозорски рамки и застаклување	II
	Работник за	армирано-бетонски	II

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	конструкција	конструкции	
	Градежник	Масонерија/Цигла	II
	Градежник	Качување на скеле	II
Средно стручно училиште за економија и менаџмент	Економист – информатика	Економска информатика	III
	Асистент во СМП	СМП	II
	Даночен и царински агент	Царинска и даночна управа	III
Средното математичко-природно училиште „Константин Величков“	Software developer	Software developer	III
	Operating system Software developer	Operating system Software development	III
Средно стручно училиште за фризери и кулинарство	Готвач	Производство на кулинарски производи и пијалоци	II
	Фризер	Фризер	II
Средно стручно училиште по индустриски технологии	Техничар за автоматизација	Автоматизација во континуирано производство	III
	Техничар за енергетска опрема и инсталации	Термотехника – опрема за топлина, климатизација, вентилација и ладење	III
	Машински оператор	Машини за сечење метал	II
	Машински оператор	Машини и опрема за заварување	II
Средно стручно машинско училиште	Техничар за компјутерски системи	Компјутерска опрема и инженерство	III
	Техничар за компјутерски системи	Компјутерски мрежи	III
	Развивач на системски софтвер	Развој на системски софтвер	III
	Развивач на оперативни системи	Развој на оперативни системи	III
	Графички дизајнер	Графички дизајн	III
	Електро техничар	Електро опрема за транспортна техника	III
	Техничар за транспортна техника	Автомобилска транспортна техника	III
	Техничар за енергетска опрема и инсталации	Термотехника – опрема за топлина, климатизација, вентилација и ладење	III
Средно стручно	Хемиски техничар	Технологија на	III

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

училиште по хемија и технологија за храна		фармацевтски, парфимериски и козметички производи	
	Хемиски техничар	Технологија на целулоза, хартија и пакување	III
	Техничар за квалитет на храна и пијалоци	Контрола и безбедност на квалитетот на храната и пијалоците	III
	Организатор на туристички активности, активности на агенти	Туризам и рекреативни активности	III
	Готвач за леб и пецива	Леб и производи слични на леб	II
Средно стручно земјоделско училиште „Царица Јоана“	Техничар за земјоделска опрема	Земјоделска опрема	III
	Лозарски техничар	Лозарство и производство на вино	III
	Техничар во прехранбената индустрија	Производство на месо, месни производи и риба	III
	Одгледувач на растенија	Обработување и производство на жито	II
	Сточар	Сточарство	II

2.2. Лариса, Грција

Општина Лариса е голема општина со многу училишта за основно, средно и високо образование. Образовниот систем го следи националниот план за образование што е конфигуриран од Министерството за образование, верски прашања и спорт, следејќи ги европските стратегии. Општина Лариса вклучува образовни институции во Лариса и градски делови (Џанули, Фалани и Коилада).

Во текот на учебната 2023-2024 година во општина Лариса ќе функционираат следните образовни институции:

Основно/Предсредно образование (13.300 ученици, 2.000 наставници, 132 училишта)

- 60 детски градинки: меѓу нив 3 детски градинки за посебни потреби
- 48 основни училишта: меѓу нив 3 основни училишта за посебни потреби
- 24 приватни училишта (4 основни училишта и 20 градинки)

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

Средно образование (13.000 ученици, 1.800 наставници, 52 училишта)

- 21 гимназија (1 вечерно училиште)
- 1 Експериментална гимназија
- 16 Лицеуми
- 1 Експериментален Лицеј
- 6 Стручен Лицеј (ЕПАЛ) – 2 од нив се вечерни училишта
- 1 Стручна гимназија - Лицеј (специјално образование)
- 3 училишта за стручна обука
- 1 музичко училиште (гимназија-лицеј)
- 5 приватни училишта (гимназии-лицеуми)
- 1 училиште (специјално образование)

Високо образование

- Универзитетски сектор: Медицински факултет (Универзитет во Тесалија)
- Биохемија (Универзитет во Тесалија)
- Технолошки сектор: Технолошки образовни институции (АТЕИ од Тесалија)
- Училиште за технолошки апарати
- Факултет за менаџмент и економија
- Училиште за земјоделска технологија и храна
- Училиште за здравствени професии - благосостојба

Општо образование на возрасни

- 2 училишта за втора шанса (УСД), од кои 1 во затворот во Лариса.
- 1 Професионална школа за чирак (EPAS) на Агенцијата за вработување на работна сила
- 4 јавни институти за стручна обука (ИЕК).

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

- 8 приватни институти за стручна обука (ИЕК).
- Центар за доживотно учење (КДБМ) на општина Лариса
- 3 приватни факултети

2.3. Кочани, Северна Македонија

Образовниот систем во Република Северна Македонија ги одразува потребите на општеството за образовна, научна и постојана улога на образованието и науката за економскиот, социјалниот, технолошкиот и културниот развој на општеството во целина. Следствено, Министерството за образование и наука го олеснува континуираниот развој на системот на образование, морално образование и наука во Република Северна Македонија.

Македонскиот образовен систем е децентрализиран. Управувањето со основните и средните училишта е под надлежност на општините, освен средните училишта во главниот град Скопје кои се под надлежност на Град Скопје. Државата обезбедува финансиски средства за образованието во општините во форма на блок грантови. Оние општини кои се уште се во првата фаза од децентрализацијата добиваат блок дотации за финансирање на одржување на инфраструктурата, а платите на вработените во училиштата се уште се централно распределени. Општините кои се во втората фаза на децентрализација добиваат блок дотации и за инфраструктура и за плати на вработените во училиштата. Советите на општините се целосно одговорни за внатрешната распределба на финансиските средства од блок дотациите меѓу училиштата кои спаѓаат во нивна одговорност. Управувањето со сите училишта за ученици со посебни потреби е под директна одговорност на Министерството за образование и наука.

Наставата во македонските училишта се пренесува на четири јазици. Освен македонскиот јазик како официјален јазик во земјава, учениците имаат можност да изберат учење на албански, турски или српски јазик. Во некои училишта учениците имаат можност да избираат незадолжителни (изборни) предмети за учење на културата и јазикот на Ароманците или Ромите.

Наставните програми по предметите во основното и општо средно образование и за општите предмети во стручното образование ги подготвува Бирото за развој на образованието, а за стручните предмети Центарот за стручно образование и обука. Обезбедувањето на квалитетот во образовните институции е под надзор на Државниот просветен инспекторат.

Во земјава има 21 високообразовна институција, од кои седум се јавни универзитети. Во последните години бројот на студенти (редовни и вонредни) кои студираат на македонските универзитети постојано се зголемува.

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

Посебен приоритет на Република Северна Македонија е образованието на возрасните, дејност која е регулирана со Законот за образование на возрасни и Законот за стручно образование. Системот на образование на возрасни го промовира Центарот за образование на возрасни, институција основана од Владата со цел преку образованието на возрасните да придонесе за остварување на социо-економските потреби на Македонија, да ги задоволи потребите на пазарот на трудот и да помогне поединци во нивниот личен развој.

Република Македонија како програмска земја учествува во програмата Еразмус+. Земјата го заврши референцирањето на Националната рамка на квалификации на Европската рамка на квалификации, процес кој беше имплементиран од Министерството за образование и наука со поддршка од ЕТФ.

Фази на образовниот систем

Образованието е задолжително на возраст од шест до 19 години за општо средно образование или од шест до 17, 18 или 19 години за стручно образование и обука во зависност од избраната патека за стручно образование и обука.

Образовниот систем во Република Северна Македонија се состои од три потсистеми:

- Основно образование (ISCED 1 и ISCED 2): во траење од девет години, бесплатно и задолжително за сите деца на возраст од 6 до 15 години, без разлика на полот, религијата и националноста. Дејностите на основното образование се дефинирани и уредени со Законот за основното образование и со концептот за деветгодишно основно образование. Мисијата на овој потсистем е да подига, едуцира и води. Во првите три одделенија оценувањето на учениците е описно, а за останатите оценки е нумеричко (оценки од 1 до 5). Приватните основни училишта не се признати во македонскиот образовен систем. Сепак, постојат приватни основни училишта и нивните ученици се главно со странско државјанство.
- Средно образование (ISCED 3): општо средно образование (гимназија) во времетраење од четири години и стручно образование (Стручни училишта) во времетраење од две (стручно образование од две години), три (стручно образование за професии) или четири години (стручно техничко образование). Средното образование е задолжително и ги опфаќа сите деца од возрасната група од 15 до 19 години за општото средно образование и за возрасната група од 15 до 17, 18 или 19 години во СОО во зависност од избраната патека. Активностите и надлежностите на средното образование се дефинирани и уредени со Законот за средното образование и Законот за стручно образование и обука. Во јавните средни училишта средното образование е бесплатно. Учениците имаат и законска можност да се запишат во приватните средни училишта кои се официјално признати од македонскиот образовен систем; во државата има 16 приватни средни училишта. Во повеќе училишта во земјава функционираат двојазични паралелки во кои наставата по нејазични предмети се изведува на странски јазик (француски или англиски);

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

- Високо образование (ISCED 5, 6 и 7): спроведува додипломски, магистерски и докторски студии во високообразовните институции и институти кои се самостојни и независни. Во Република Северна Македонија има седум државни универзитети и 14 приватни универзитети. Активностите се дефинирани и регулирани со Законот за високото образование. Согласно националната политика за обезбедување еднаков пристап до високото образование, социјалната кохезија и доживотното учење, државата го воведува Проектот 35/45 со кој се промовира упис на студенти од возрасна група од 35 до 45 години.

Образовниот систем ги опфаќа и децата со посебни потреби кои се запишани во дефектолошките училишта или во рамките на редовниот наставен процес во зависност од преференциите на учениците и нивните родители. За овие училишта има посебна наставна програма. Според новите законски регулативи, сите деца со посебни потреби се опфатени во редовното образование, односно се врши нивна инклузија.

Општи информации за образовниот систем во општина Кочани:

Во Кочани има шест основни училишта, од кои едно музичко и две средни училишта.

Состојбата во основните училишта во учебната 2023/24 година е следна во табелата подолу:

Основно училиште	Број на ученици	Број на паралелки	Просечен број на ученици по паралелка
Крсте П. Мисирков	197	19	10
Св.Кирил и Методиј	954	48	20
Раде Кратовче	425	28	15
Малина Попиванова	482	29	17
Никола карев	500	37	13
Музичко училиште „Ристо Јуруков“	164	20	8
Вкупно	2722	181	15

Што се однесува до средните училишта во општина Кочани, состојбата во учебната 2023/24 година е следна:

Средно училиште	Број на ученици	Број на паралелки	Просечен број на ученици по паралелка
Љупчо Сантов	503	31	16
Гошо Викентиев	559	34	16
Вкупно	1062	65	16

Од 5 август 2019 година (Национален весник 161 на Република Северна Македонија) има измени во националниот Закон за образование кои ја нагласуваат вклученоста на децата со посебни потреби и систематската работа со надарените и талентирани деца.

3. Добри практики

- **Проект „СИМФОНИЈА НА РАЗЛИЧНОСТА:** Моќта на музиката во прифаќањето на мигрантите“. Проектот комбинира партнери од Чешка, Германија, Италија, Северна Македонија, Португалија, Турција. Времетраењето на проектот беше од 01.09.2022 до 30.11.2023 година. Со учество на обединети учесници, партнерски организации и заедници-учеснички за одржлив раст и обезбедување на еднаквост, просперитет и социјална вклученост во Европа и пошироко преку музички изведби. Проектното партнерство ја има солидарната моќ на музичките вредности за зајакнување на младинските работници во социјалната инклузија на мигрантите преку спроведување концерти и активности на NFE за промовирање на социјалната инклузија, меѓукултурниот дијалог за поинклузивни општества со перспектива на Европската младинска цел. Имаше локални работилници во земјите-учеснички врз основа на NFE и музичките компетенции. Локалните работилници опфатија 25 млади луѓе со мигрантско и малцинско потекло, исто така заинтересирани. Имаше 4 хорски изведби во земјите учеснички. Секој настан со хорски изведба собра 100 луѓе граѓани, родители, млади мигранти, локални власти, музички експерти, младински работници, тренери и партнерски организации за да се создаде меѓукултурен дијалог за солидарност. Проектот формираше хорови и резултат со 6 концерти и 6 видео клипови. 24 обучувачи, 30 локални чинители, 150 млади луѓе со мигрантско потекло, 600 присутни на настани ќе вклучат проектни активности од секоја земја. Конкретен резултат од проектот промовираше толеранција и инклузивни општества во ЕУ. Директни учесници беа младински работници, музички практичари, млади музичари и мигранти кои сакаат да ги прошират своите компетенции во областа на музиката за општествени промени.
 - **Проектот „СТОП ЗА РАСИЗМОТ“: ПАТУВАЊЕ КОН МЕЃУКУЛТУРНО РАЗБИРАЊЕ**“ го спроведоа партнерите од Бугарија, Кипар, Данска, Грција и Португалија. Главната цел на проектот **СТОП ЗА РАСИЗМОТ** за младите е да промовира толеранција, почитување на различностите и недискриминација меѓу младите. Проектот има за цел да ја подигне свеста кај младите за опасностите од расизмот и предрасудите и да ги поттикне да се спротивстават на дискриминацијата и омразата. Проектот исто така ќе работи на поддршка на младите од малцинските групи кои биле/се жртви на расизам. Крајниот датум на проектот е 31.05.2025 година. Ќе трае две години и ќе вклучува неколку различни активности, вклучувајќи работилници, групна работа и кампањи за подигање на свеста. Понатаму, развојот на неформални техники и технологии за игри ќе им помогне на младите работници да напредуваат професионално и ќе го поттикнат личниот раст на децата, особено на оние со помали шанси.
 - **Проект „Интегрирано учење за мир“** - Глобалните извештаи како што е „Глобалната стратегија за надворешната и безбедносната политика на Европската унија“ јасно воспоставија врски помеѓу образованието, конфликтот
- Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..*

и мирот. Високото образование не е изземено. Навистина, образованието игра императивна улога во градењето на мирот; ако млад човек (ученик) е образован, тој/таа не само што разбира и поседува академско знаење, туку и стекнува морални вредности, норми, бонтон, правилен кодекс на однесување, пристojност и ефективни начини на комуникација; образованието ќе му овозможи да најде средства за ефикасно решавање на конфликтите без да биде агресивен. Преку ефективно образование за градење мир, младите стануваат поефективни комуникатори, поангажирани граѓани и учат да размислуваат критички за односите меѓу локалните и глобалните прашања. Сите овие вештини се од витално значење за градење мир во свет полн со конфликти. Преку проектот ILP, мешан конзорциум од невладини организации (неформално образование) и универзитети (формално образование), се здружуваат за да размислат зошто продолжува јазот помеѓу двата вида даватели на учење и што може да се направи за да се поддржат резултатите од учењето на младите луѓе бараат висококвалитетна настава и обука за градење мир. ILP ќе има за цел да го подобри обезбедувањето на настава, учење и обука во секторот за градење мир преку здружување на давателите на услуги од секторите на формалното и неформалното образование во заедница на пракса и создавање иновативни алатки за младите луѓе и едукаторите. ILP ќе овозможи создавање на сет на алатки за младите луѓе и едукаторите, кои ќе им помогнат на едукаторите да усвојат методологии потребни за обезбедување на потребните компетенции на младите луѓе да станат миротворци.

- **Проект "Креативност и УМЕТНОСТ против радикализација во Европа" (C. A. R. E. Youth)** - базиран на заеднички проблем меѓу двата брега на Медитеранот: „Радикализација“. Партнерите одлучија да воспостават младинска размена која собра 32 млади луѓе + 8 лидери на групи и 3 олеснувачи од 8 различни земји: (1-Германија, 2-Италија, 3-Латвија, 4 Шпанија, 5-Бугарија, 6-Турција, 7 -Тунузија и 8-Грузија) кои се зафатија со темата за радикализација преку уметнички поддржувачи како што се театар, кино, сликарство, музика итн. нудејќи им можност да разменат идеи и гледишта, да работат заедно и да се изразат преку уметноста. За 7 работни дена, учесниците се соочуваа со различни предизвици, запознаваа нови луѓе со различно потекло, споделуваа и развиваа нови вештини. На крајот од овој процес на учење, овие новостекнати вештини беа основна градежна блока за создавање можности и истражување на нови можности на пат кон дома. Проектот ја промовираше работата на сите оние кои се ангажираат во проекти и активности за соочување со радикализацијата, борбата против расизмот, ксенофобијата и дискриминацијата и се обидуваат да изградат општество засновано на мултикултурна интеграција и слобода, еднаквост и братство. Влијанието може да се забележи на различни нивоа. Првиот е формиран од овие 40 млади луѓе кои стапија во директен контакт со овие нови концепти и неформални методи и ја тестираа применливоста. Можноста да ги развијат овие вештини им лежи на нив, тие можат да читаат повеќе и да комуницираат со другите и со фасилитаторите користејќи ги овие методи, па дури и да ги развијат своите методи, да ги подобрат веќе научените и да станат фасилитатори, обучувачи на проектите Еразмус +. Учесниците ќе ги зголемат своите меки вештини и социјалните мрежи и ќе го зголемат нивното ниво на застапеност, активен ангажман или потенцијал за младински акции. Проектот, исто така, ќе го зајакне статусот на учесниците и ќе се вклучи во градењето на граѓанското општество во кое живеат.

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

4. Предизвици и можности во училишното образование во трите региони учеснички во проектот

4.1. Предизвици во основното образование

Во ова поглавје се опишани предизвиците и можностите во училишното образование во трите целни региони – Кочани, Лариса и Пазарџик.

Идентификувани предизвици се:

- Обезбедување релевантна поддршка од сите клучни партнери вклучени во стратегијата
- Ограничени финансиски ресурси, човечки ресурси и време
- Адаптација на учење на далечина
- Основното образование има премногу теоретски и книжни наставни планови, тесно конципирани и непрактични. Создава социјални несоодветни и не ги исполнува животните потреби.
- Отсуство на обука за животни вештини
- Екс катедра предавања
- Непознавање на професорите при предавање на теми за радикализација и расизам и добри практики во областа на свеста и ја нагласуваат важноста на мирот
- Образованието главно е поврзано со фронтални предавања, а недостигаат искусствено знаење
- На училишните програми недостасуваат часови посветени на теми поврзани со современи технологии и образование засновано на пристапот „учење преку правење“.
- Недостаток на соодветно едуцирани наставници за да им го пренесат своето знаење на учениците од горенаведените теми
- Потребно да се зголеми капацитетот меѓу наставниците во училиштата за теми како што се: програми и финансирање на ЕУ, потенцијални можности за професионална соработка со други слични институции и училишта на ниво на ЕУ и воспоставување мрежа на наставници за размена на професионални идеи и искуства
- Како резултат на глобализацијата и миграцијата, населението во руралните региони почна да се намалува и тоа доведува до намалување на бројот на студенти и ученици запишани во училиштата

4.2. Можности во основното образование

Се менува традиционалната структура на основното образование како паралелен мост помеѓу предучилишното образование од една страна и средното образование. Работната сила во овој милениум е помалку вклучена во индустриското производство и изолираните професии, а сè повеќе е вклучена во работата со знаење, услугите, комуникацијата и иновациите. Затоа, економиите и општествата бараат начини да ги имаат нивните образовни системи поконцентрирани во градењето мета-когнитивни и креативни капитали кои се неопходни ресурси и за поединците и за нациите да успеат во конкурентен свет базиран на знаење и иновативен и еколошки.

Потребата за редизајнирање на образовните системи, вклучително и основното образование, доаѓа од идејата дека променливите економски, социјални и еколошки околности ја создадоа потребата за поединци кои се флексибилни, способни да се приспособат на променливите ситуации, да учат ефективно и креативно и продуктивно да создаваат идеи. Социјалните и креативните главни градови стануваат сè поважни и барани карактеристики на успешните нации, исто како што основните знаења и генеричките рачни вештини беа двигатели на индустриските земји.

Добар пример за промена на барањата за вештини е илустриран со истражување спроведено од Леви и Мурнане (2004). Во таа студија тие ги поделија задачите што ги извршуваат работниците во пет категории (исто така во Светска банка, 2005 година):

Експертско размислување: решавање на проблеми за кои нема решенија засновани на правила;

Комплексна комуникација: интеракција со другите за да се добијат информации, да се објаснат или да се убедат другите во нејзините импликации за акција;

Рутински когнитивни задачи: ментални задачи кои се добро опишани со логички правила;

Рутински мануелни задачи: физички задачи кои можат добро да се опишат со користење на правила;

Нерутински мануелни задачи: физички задачи кои не можат добро да се опишат како следење на збир на правила „ако-тогаш-направи“ и кои тешко се компјутеризираат.

5. Акционен план

Во Акциониот план се назначени сите главни цели според прелиминарно прикажаните примери каде на идентичен начин се претставени во согласност со постигнување на одредена цел – вршител на активноста, време за реализација, очекувани резултати, други учесници, што значи човечки ресурси, како и предуслови за спроведување на предвидените активности.

Активност 1:

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

<p>Опис на активността</p>	<p>Серија работилници на тема „Младите се борат против радикализацијата“</p> <p>Европа и европските општества се соочија со бројни и сложени безбедносни предизвици во последните неколку години, предизвикани од различни внатрешни и надворешни фактори. Заедно со миграциските текови, заканата од радикализам и тероризам станува се поопиплива. Дополнително, во Европа се повеќе млади луѓе се вклучени во екстремистички движења во потрагата по идентитетот и своето место во општеството. Некои од нападите беа извршени од млади луѓе кои пораснале во Европа и посетувале европски училишта. Длабоките чувства на неправда и фрустрација, како што се недостаток на припадност и чувство на социјална исклученост, се меѓу главните причини кои придонесуваат за ранливоста на младите луѓе и ја зголемуваат нивната подготвеност да се приклучат на екстремистички групи кои нудат навидум социјална цел за нив. Освен тоа, со бегалската криза во изминатите неколку години, бројот на екстремистички десничарски групи и националистички партии се зголеми во Европа, што доведе до создавање услови за нестабилност на европските вредности - човекови права, различност, толеранција и солидарност. Во овој контекст, опасноста од радикализам кај младите неверојатно расте, а оваа тема не е доволно опфатена во јавноста.</p> <p>Нашиот тим верува во потенцијалот на неформалното образование и Еразмус + конкретно преку инвестирање во образованието за човекови права, информирање и зајакнување на младите луѓе и популаризација на европските вредности за да се намали ризикот од радикализација на младите.</p> <p>Учесниците во оваа активност ќе разговараат за теми како што се стереотипи, предрасуди, ксенофобија, расизам, дискриминација и како тие можат да доведат до социјална исклученост на младите и оттука да го зголемат ризикот од радикализација, улогата на социјалните медиуми и јазикот на омраза кон поттикнуваат екстремистичко однесување. Овие дискусии ќе се организираат во неколку последователни работилници, секоја посветена на одредена тема.</p>
<p>Човечки ресурси и изведувач на активността</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Претставници од други училишта, не вклучени во проектот - НВО, јавни органи и компании кои сакаат да ги имплементираат или да соработуваат со овие теми.
<p>Очекувани резултати</p>	<p>Подобрување на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подигнување на свеста за темата екстремизам и радикализација на младите и свесност за клучните

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	причини и фактори кои водат до нив; - Свесност за улогата на социјалните медиуми како канал за ширење на говор на омраза екстремистички идеологии и поттикнување медиумска писменост кај младите; - Промовирање на младинскиот активизам и свесност за улогата на младинската улога во спречувањето на радикализацијата; - Промовирање на европските вредности на демократијата, почитувањето на човековите права, различностите, меѓукултурниот дијалог
Времетраење	2025 – 2026
Буџет	EUR 10,000
Финансиски извори	Сопствени ресурси на партнерите. Други потенцијални програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Активност 2:

Опис на актоивноста	<p><i>Размена на искуства и активности</i></p> <p>Во последните години во Европа, во контекст на бегалската криза, забележано е големо влијание на екстремистичките десничарски и партии, политички популизам, насилство, употреба на говор на омраза и зголемено ниво на криминал од омраза, медиумски и политички пропаганда, лажни вести, зголемен број случаи на дискриминација. Сето тоа влијае на европските вредности и на иднината на Европа. Младите се премногу ранливи во оваа средина и лесно манипулирани од политичките форми и сите други исти групи кои промовираат насилство, омраза и нетолеранција. Во оваа клима на несолидарност и нетолеранција кон бегалците и мигрантите, се чувствуваат добро за успешна интеграција на бегалците, што претставува закана за безбедноста во ЕУ.</p> <p>Младите луѓе кои работат во наши организации често имаат слаба свест и вештини за медиумска писменост, лесни се за пропагандата, немаат доволно критичко размислување и не се свесни за импликациите од употребата на говор на омраза.</p> <p>Оваа активност има за цел размена на искуства и знаења за овие теми. Учесници ќе бидат ученици и оние членови од трите земји ученички. За време на активностите за размена, младите ќе имаат можност да добијат за клучните концепти како слобода, правда, еднаквост, човечко достоинство, недискриминација, демократија, толеранција, европски вредности, права, одговорности, медиуми и ла вести, говор на омраза, омраза. злосторства, екстремизам, насилство, мир и солидарност.</p> <p>Дополнително, проектот е добар од уште една важна</p>
---------------------	--

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	причина - кога младите се водат од желбата да се борат против омразата, тие всушност одговараат со омраза и така се создава затворен круг. Ова е причината зошто веруваме дека младите треба да научат како на мирни начини да се спротивстават на омразата.
Човечки ресурси и изведувач на активносота	<ul style="list-style-type: none"> - Наставници и ученици кои сакаат да учествуваат во активностите за размена. - НВО и претставници на јавните власти кои имаат експертиза за горенаведените теми, а би можеле да бидат предавачи.
Очекувани резултати	<p>Тековната активност ќе доведе до следните резултати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ќе им помогне на младите да го разберат прашањето за говорот на омраза и злосторствата од омраза, согледувајќи ги можните последици за заедниците и за Европа воопшто; - Промовирање на позитивни ставови и прифаќање и разбирање за бегалците и мигрантите - Да се информираат учесниците за начините за борба против говорот на омраза на мирен начин и да се обезбедат начини и канали за пријавување говор на омраза на интернет; - Промовирање на медиумска писменост, аналитичко и критичко размислување; - Да се запознае со движењето без говор на омраза на Советот на Европа - Да се претстави уметноста, посебно графитите и раскажувањето приказни како ефективни и мирни начини за борба против говорот на омраза - Стимулирање на активната позиција и ангажман на младите преку охрабрување да бидат активни на полето на заштитата на човековите права - Да се промовира толеранција, меѓусебно разбирање и дијалог меѓу младите од различни националности.
Времетраење	2025-2028
Буџет	EUR 25,000
Финансиски извори	Сопствен буџет на партнерите или учесниците; Други потенцијални програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Активност 3:

Опси на активносота	<p><i>Младинско критичко размислување</i></p> <p>Оваа активност има за цел да развие компетенции поврзани со критичко размислување, анализа на информации и граѓански дијалог меѓу младите во врска со негативните трендови како што се говорот на омраза, малтретирањето и промовирањето на негативизам, омраза и нетолеранција. Младинските здруженија на Пазарцик стапија во контакт со партнерските организации и ја</p>
---------------------	---

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	<p>создадоа структурата на проектната идеја, со експерти кои работеа со нив и ја надградија основата за анализа, како и сумирање на потребите на целните групи.</p> <p>Негативниот тренд покажува дека речиси 40% од младите на возраст од 13 до 17 години биле жртви на онлајн насилство, а кај 30% ова е акција која се повторува. Во исто време, само 1 од 10 деца би споделиле со родител или роднина дека е жртва на злоупотреба, што доведува до чувство на осаменост и отклучување на депресијата, при што речиси 70% од младите се самоповредуваат или се обидуваат да изврши самоубиство во минатото.</p> <p>Главната цел на проектот е да ги подобри вештините за критичко размислување, анализа на информации и вештини за граѓански дијалог, во однос на говорот на омраза во областа на младите и спортот. Проектните активности ќе се фокусираат на негативните тенденции поврзани со манифестацијата на агресија, како и на директните и индиректните ефекти врз младинската средина (во и надвор од спортот) од ова. Главна алатка за постигнување на целта на проектот ќе биде интеркултурниот дијалог помеѓу младинските групи од земјите учеснички.</p>
Човечки ресурси и изведувач на активноста	<ul style="list-style-type: none">- Младински центри кои сакаат да учествуваат- Наставници и ученици заинтересирани за темите- НВО и јавна администрација со експертиза на темите и кои можат да учествуваат како обучувачи/предавачи.
Очекувани резултати	<p>Очекувани резултати се:</p> <ul style="list-style-type: none">- Развивање на критичко размислување кај младите за намалување на негативното влијание на говорот на омраза и агресијата во спортот и младите.- Зголемување на капацитетот на неколку младински организации со различни профили за развој на клучни вештини како што се критичко размислување, анализа на информации и државјанство од различни европски земји.- Зајакнување на младинското зајакнување и ставање на активните млади во фокусот на промените.- Подигнување на свеста за проблемот, ризикот од радикализација и етничка нетрпеливост, фундаментализам и друго. и потребата да се поттикне критичкото размислување кај младите.- Подобрување на националниот контекст преку промовирање вештини за анализа на информации, структурен дијалог и критичко размислување кај младите
Времетраење	2025 – 2028
Буџет	EUR 30,000
Финансиски извори	Сопствен буџет на партнерите или учесниците; Други потенцијални програми на ЕУ од тековниот програмски

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

период 2021 – 2027 година

Активност 4:

Опис на активноста	Активност за мигранти
	<p>Заедно со бегалскиот бран во Европа, зголемените терористички напади и медиумската пропаганда создаваат страв кај Европејците за новодојденците и доведуваат до нетолеранција, отфрлање, па дури и омраза и насилство кон бегалците. Бројните извештаи на агенциите и институциите за човекови права, особено оние кои се занимаваат со правата и состојбата на бегалците, укажуваат на загрижувачки пораст на одбивањето бегалци од страна на голем дел од Европејците. Згора на тоа, движењето без говор на омраза во последните неколку години предупредува на зголемување на говорот на омраза кон бегалците на интернет, кој исто така многу пати ескалирал во насилство. Неуспехот да се спротивстави на проблемот неизбежно ќе доведе до зголемени тензии меѓу различните социјални, културни и етнички групи и соодветно зголемување на ризикот од радикализација кај младите.</p> <p>Среде ваква криза и судири се роди идејата за In4Migration. Младите од неколку европски земји споделуваа заедничка ситуација - во нивните земји владееше страв и омраза кон бегалците, што дури прерасна во насилство. Фокусирањето на промовирање на позитивен однос кон мигрантите и бегалците и истовремено намалување на нивната омраза кон нив е меѓу очекуваните достигнувања на проектот. Освен тоа, неинвестирањето во обука за човекови права и градење ризици за толеранција ги зголемува шансите за радикализирање на младите луѓе во Европа.</p>
Човечки ресурси и изведувач на активноста	<ul style="list-style-type: none"> - Наставници и ученици кои сакаат да учествуваат во проектните активности. - НВО и претставници на јавните власти кои имаат експертиза за горенаведените теми, а би можеле да бидат предавачи.
Очекувани резултати	<p>Активноста ќе доведе до:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Подигнување на свеста за миграциските процеси и истакнување на нивните придобивки за Европа; - Промовирање на позитивен став и разбирање на младите за бегалците и мигрантите; - Подигнување на свеста за говорот на омраза како сериозно прашање и кршење на човековите права и свесност за сериозните последици и злосторства кои можат да бидат предизвикани од него; - Обезбедување канали за известување и справување со

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	говорот на омраза, информирање и охрабрување на младите за ефикасна борба против говорот на омраза кон бегалците на ненасилен начин; - Промовирање на толеранција, меѓусебно разбирање, солидарност и меѓукултурен дијалог.
Времетраење	2025 – 2030
Буџет	EUR 30,000
Финансиски извори	Сопствени буџети на учесниците. Други потенцијални програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Активност 5:

Опис на активноста	Активности за дисеминација и подигање на свеста Да се дисеминираат резултатите и продуктите од проектот до други образовни институции по завршувањето на проектот. Наставниците и учениците кои учествуваа во проектот „Музички балкански воз за мир“ можат да посетат други училишта кои не учествувале во проектот и да им ги претстават проектните активности. Освен тоа, може да се спроведе и следната кампања за подигање на свеста: - Во рамките на воспоставените јавни настани со кои се мобилизираат учениците (од предучилишното образование, основните училишта и средните училишта) во 3-те региони учесници, - Изработка на материјали за дисеминација и развој на соодветни локални активности; - Внесување теми како радикализација, ксенофобија и говор на шешири во училишните часови преку активности „учење преку правење“; - Донесување на проектното искуство во училниците (имплементирање на проектниот модел во други училишта од земјите учеснички).
Човечки ресурси и изведувач на активносота	- Училишта од трите пилот локации (ученици и наставници); - Јавната администрација како креатори на политики и главни чинители; - НВО како експерти за проектните теми.
Очекувани резултати	Подигната свест и подобрени навики за теми како радикализација, ксенофобија и говор на омраза итн.
Времетраење	2026-2030
Буџет	EUR 20,000
Финансиски извори	Локални ресурси: јавни и приватни извори; други потенцијални програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

Активност 6:

Опис на активноста	<p>Користење на холограми во основното образование</p> <p>Сите сме свесни дека технологијата се менува и се подобрува речиси секојдневно. Многу тинејџери поминуваат многу време користејќи интерактивни игри на компјутер и други високотехнолошки уреди. Слободно можеме да кажеме дека тие се многу понапред со технолошките знаења отколку наставниците и училиштата во трите целни региони.</p> <p>Идејата на овој проект е да се создаде едукативен материјал за учениците на возраст од 13-14 години со употреба на холограми.</p> <p>Предметите STEM ќе бидат од полето на интерес. Училиштата имаат реална потреба од обуки и едукација на кадарот од областа на ИТ и креирање модерни, иновативни пристапи за предавање.</p>
Човечки ресурси и изведувач на активноста	<ul style="list-style-type: none"> - Училишта од трите земји (ученици и наставници); - НВО како ИТ експерти.
Очекувани резултати	<ul style="list-style-type: none"> - Зголемен интерес и повисоки оценки по предметите STEM. - Создаден нов, иновативен, дигитален едукативен материјал со употреба на холограми. - Наставниците од училиштата добиваат повисоки знаења за користење на ИТ
Времетраење	2026-2030
Буџет	EUR 50,000
Финансиски извори	Програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Активност 7

Опис на активноста	<p>Примена на ИТ алатките во музичкото образование</p> <p>„Примена на ИТ алатки во музичкото образование“ има за цел да го револуционизира традиционалното музичко образование преку интегрирање на иновативни алатки за информатичка технологија (ИТ). Овој проект ќе се одвива преку низа внимателно планирани активности дизајнирани да го искористат потенцијалот на дигиталниот напредок во областа на музичкото образование.</p> <p>Проектот Еразмус+ „Примена на ИТ алатки во музичкото образование“ се стреми да го редефинира музичкото образование преку искористување на моќта на технологијата, на крајот создавајќи попривлекно, колаборативно и глобално поврзано учење за учениците и за едукаторите.</p>
--------------------	---

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	<p>Проценка на потребите и истражување:</p> <ul style="list-style-type: none">• Спроведување анкети и интервјуа за да се разбере моменталната состојба на музичкото образование и ИТ алатките кои веќе се користат.• Истражување на најдобрите практики за интегрирање на технологијата во музичкото образование на глобално ниво. <p>Развој на наставна програма:</p> <ul style="list-style-type: none">• Соработка со музички едукатори, ИТ експерти и дизајнери на наставни програми за да развиете наставна програма која беспрекорно ги интегрира ИТ алатките.• Идентификување на клучните цели за учење и пресвртници за инкорпорирање на технологијата во различни аспекти на музичкото образование. <p>Работилници за обука:</p> <ul style="list-style-type: none">• Организирање работилници за обука за наставниците по музика за да ги запознаат со најновите ИТ алатки релевантни за музичкото образование.• Предавања на теми како софтвер за композиција на музика, виртуелни инструменти, интерактивни платформи за учење и алатки за музичка продукција. <p>Пилот имплементација:</p> <ul style="list-style-type: none">• Избор на група училишта или музички институции за пилотирање на новоразвиената наставна програма.• Следење на имплементацијата на ИТ алатките во вистинските поставки во училищата и собирајте повратни информации од наставниците и учениците. <p>Транснационална соработка:</p> <p>Олеснување на активности за соработка помеѓу институциите-учеснички од различни земји преку онлајн платформи. Поттикнување на културна размена и заеднички музички проекти, поттикнувајќи глобална перспектива во музичкото образование.</p> <p>Онлајн ресурси и развој на платформа:</p> <ul style="list-style-type: none">• Создавање на онлајн платформа која ќе служи како складиште на ресурси, планови за часови и алатки за соработка за музичките едукатори.• Развивање на упатства и водичи за учениците да пристапат и да ги користат ИТ алатките за нивниот музички развој.
Човечки ресурси и изведувач на активноста	- Училишта од трите земји (ученици и наставници); - НВО како ИТ експерти.
Очекувани резултати	<p>Очекувани резултати</p> <p>1. Подобрени наставни методи:</p> <ul style="list-style-type: none">• Едукаторите по музика ќе стекнат нови вештини и методи на настава, зголемувајќи ја нивната способност да ги ангажираат учениците преку интегрирање на ИТ алатките.

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	<p>2. Зголемен ангажман на учениците:</p> <ul style="list-style-type: none"> Учениците ќе имаат подинамична и интерактивна средина за учење, што ќе доведе до зголемен ентузијазам и мотивација за музичко образование. <p>3. Глобална перспектива:</p> <ul style="list-style-type: none"> Проектот ќе поттикне чувство за глобална соработка и културна размена, проширувајќи ги перспективите на учениците за музиката и нејзините разновидни форми преку границите. <p>4. Иновации во музичката композиција:</p> <ul style="list-style-type: none"> Учениците ќе покажат зголемено владеење во музичката композиција и продукција преку користење на врвна технологија. <p>5. Споделување ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> Онлајн платформата ќе служи како вреден центар за ресурси, промовирајќи континуиран професионален развој за музичките едукатори и олеснувајќи ја размената на идеи и ресурси. <p>6. Мерливи резултати од учењето:</p> <ul style="list-style-type: none"> Проектот ќе воспостави мерливи резултати од учењето, овозможувајќи проценка на влијанието на ИТ алатките врз музичките вештини и знаења на учениците.
Времетраење	2026-2030
Буџет	EUR 120,000
Финансиски извори	Програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Активност 8

Опис на активноста	<p>Музиката како пост-ковид анти-стрес терапија</p> <p>„Музиката како пост-ковид анти-стрес терапија“ е дизајнирана не само да се однесува на благосостојбата на учениците, туку и да создаде одржлива рамка за транснационална интеграција преку музика. Наставниците, во основните музички училишта, играат клучна улога како агенти на промени, спроведувајќи интервенции против стрес засновани на музика и последователно споделувајќи ја својата експертиза преку предавања за пошироката популација и создавајќи музички сет за транснационална интеграција.</p> <p>Работилници за обука на наставници и интеграција на наставната програма:</p> <p>Наставниците од основните музички училишта учествуваат во специјализирани работилници за обука за да развијат експертиза за спроведување на интервенции против стрес засновани на музика. Обуката се фокусира и на практичните техники и на теоретските основи на користењето музика за благосостојба. Наставниците соработуваат за да ги интегрираат овие интервенции во нивната наставна програма за музика,</p>
--------------------	---

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

обезбедувајќи приспособливост во различни културни контексти.

Имплементација и евалуација на пилот-програмата:

Наставниците ги спроведуваат антистресните интервенции засновани на музика во нивните училници, собирајќи податоци за ефективност на овие активности. Евалуацијата вклучува и квантитативни и квалитативни мерки, кои го доловуваат влијанието врз благосостојбата на учениците. Наставниците соработуваат за усовршување на интервенциите врз основа на повратните информации добиени за време на пилот фазата.

Создавање ресурсни материјали и музички сет:

Наставниците соработуваат за да создадат сеопфатни ресурсни материјали, вклучувајќи планови за часови, упатства за настава и музички сет дизајниран за транснационална интеграција. Музичкиот сет вклучува различни жанрови, стилови и културни елементи за да создаде заеднички музички јазик што ги надминува границите.

Работилници за транснационална размена:

Наставниците се вклучуваат во работилници за транснационални размена, каде што ги споделуваат своите искуства и согледувања со едукатори од различни земји. Овие сесии промовираат културна размена, поттикнуваат разбирање на различни образовни контексти и обезбедуваат платформа за дискусија за предизвиците и можностите за имплементација на интервенции против стрес засновани на музика.

Предавања за поширокото население:

Наставниците, опремени со своите искуства и префинетите интервенции, спроведуваат предавања за пошироката популација. Овие предавања се наменети за воспитувачи, родители, професионалци за ментално здравје и водачи на заедницата, нагласувајќи ја улогата на музиката во ослободувањето од стресот и благосостојбата по КОВИД. Предавањата исто така ја нагласуваат важноста на културната чувствителност во спроведувањето на овие интервенции.

Онлајн платформи и вебинари:

Наставниците користат онлајн платформи за да допрат до глобалната публика. Се организираат вебинари за да се обезбеди длабински увид во проектот, да се споделат успешни приказни и да се вклучат со поширока заедница заинтересирана за инкорпорирање на стратегии за ослободување од стрес засновани на музика.

	<p>Создавање на онлајн ресурси за учење:</p> <p>Наставниците соработуваат за да создадат онлајн ресурси за учење, вклучувајќи видео демонстрации, виртуелни работилници и материјали за преземање. Овие ресурси се ставени на располагање на едукаторите ширум светот, обезбедувајќи дека влијанието на проектот се протега надвор од директните учесници.</p>
Човечки ресурси и изведувач на активноста	<p>- Училишта од трите земји (ученици и наставници); - НВО како ИТ експерти, психолог</p>
Очекувани резултати	<p>Глобална свест и разбирање:</p> <p>Предавањата и активностите за транснационална размена придонесуваат за поширока свест за терапевтскиот потенцијал на музиката во справувањето со стресот по КОВИД. Едукаторите и професионалците ширум светот добиваат увид во ефективни стратегии за интегрирање на музиката во нивните сопствени контексти.</p> <p>Културна интеграција преку музика:</p> <p>Музичкиот сет создаден од наставниците станува алатка за културна интеграција, поттикнување врски и споделени искуства преку границите. Музиката служи како универзален јазик, промовирајќи разбирање и единство во различни заедници.</p> <p>Зголемена имплементација на интервенции засновани на музика:</p> <p>Предавањата и ресурсите на проектот ги инспирираат едукаторите на глобално ниво да ги вклучат антистресните интервенции засновани на музика во нивните практики. Ова широко распространето усвојување води до позитивно влијание врз менталното здравје и благосостојбата на учениците и заедниците ширум светот.</p> <p>Можности за професионален развој:</p> <p>Наставниците вклучени во проектот го подобруваат својот професионален развој преку споделување на нивната експертиза и искуства со пошироката публика. Оваа размена на знаења придонесува за мрежа на едукатори посветени на користење на музиката како терапевтска алатка.</p> <p>Одржливи транснационални партнерства:</p> <p>Проектот поттикнува долгорочни партнерства и соработки помеѓу основните музички училишта и едукаторите низ различни земји. Овие врски создаваат одржлива рамка за тековните транснационални иницијативи за интеграција</p>

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	<p>фокусирани на музиката.</p> <p>Подобрена благосостојба низ заедниците:</p> <p>Широкото усвојување на интервенции засновани на музика придонесува за подобрување на благосостојбата не само во образовните поставки, туку и во пошироката заедница. Семејствата, професионалците за ментално здравје и водачите на заедницата имаат корист од споделеното знаење и ресурси.</p> <p>Културна чувствителност и инклузивност во образованието:</p> <p>Проектот промовира културна сензитивност во спроведувањето на интервенции засновани на музика, поттикнувајќи инклузивна образовна средина. Наставниците и заедниците учат да ги ценат и слават различните културни изрази преку музиката.</p> <p>Наследство на благосостојба заснована на музика:</p> <p>Проектот остава трајно наследство преку воспоставување на музиката како призната и ефективна алатка за промовирање на благосостојбата. Креираниот музички сет и онлајн ресурсите продолжуваат да бидат вредни средства за воспитувачите и заедниците кои бараат одржливи пристапи за ослободување од стресот по КОВИД.</p>
Времетраење	2026-2030
Буџет	EUR 120,000
Финансиски извори	Програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

Активност 9

Опис на активноста	<p>Музиката и танцот како терапија за лица со посебни потреби</p> <p>„Музиката и танцот како терапија за лицата со посебни потреби“ е иницијатива за соработка помеѓу наставниците од основните музички училишта и танцовите професионалци. Овој проект има за цел да го истражи терапевтскиот потенцијал на музиката и танцот во поддршката на благосостојбата и развојот на децата/индивидуите со посебни потреби. Преку комбинација на обука, заеднички активности и развој на ресурси, проектот се обидува да ги поттикне едукаторите и танцовите професионалци да обезбедат инклузивни и збогатувачки искуства за своите ученици.</p> <p>Проценка на потребите и идентификација на учесниците:</p> <p>Проектот започнува со темелна проценка на потребите за да се</p>
--------------------	---

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

разберат специфичните предизвици и потреби на лицата со посебни потреби. Наставниците и танцовите професионалци соработуваат за да ги идентификуваат учесниците и да ги приспособат интервенциите за да одговорат на различните способности и барања.

Заеднички работилници за обука:

Наставниците од основните музички училишта и професионалците за танц учествуваат во заеднички работилници за обука поддржани од експерти за посебни потреби образование, музикотерапија и танцова терапија. Работилниците покриваат теми како што се инклузивни наставни практики, прилагодување на наставната програма за посебни потреби и разбирање на терапевтските придобивки од музиката и танцот.

Развој на наставна програма за соработка:

Наставниците и танцовите професионалци соработуваат за да развијат наставна програма која ги интегрира техниките за музика и танцова терапија. Оваа наставна програма е дизајнирана да биде прилагодлива и инклузивна, земајќи ги предвид различните потреби и способности на учесниците со посебни потреби.

Инклузивни работилници и сесии:

Наставниците и танцовите професионалци спроведуваат инклузивни работилници и сесии во основните училишта. Овие активности се фокусираат на поттикнување на креативноста, самоизразувањето и социјалната интеракција преку музика и танц. Се користат индивидуални пристапи за да се задоволат уникатните потреби на секој учесник.

Сесии за вкрстени обуки:

За да се подобри соработката и меѓусебното разбирање, наставниците посетуваат сесии за танц предводени од професионалци, а професионалците за танц присуствуваат на музички сесии предводени од наставници. Овој пристап на вкрстена обука промовира сеопфатно разбирање на двете дисциплини и поттикнува мултидисциплинарен пристап кон терапијата.

Развој на ресурсни материјали:

Соработниците создаваат сеопфатен сет на ресурсни материјали, вклучувајќи планови за лекции, наставни видеа и упатства за инклузивни активности за музика и танц. Овие ресурси имаат за цел да ги поддржат едукаторите и професионалците за танц надвор од времетраењето на

	<p>проектот.</p> <p>Заеднички изведби и изложби:</p> <p>Учесниците со посебни потреби, заедно со наставниците и танцовите професионалци, соработуваат на заеднички изведби и изложби. Овие настани не само што обезбедуваат платформа за самоизразување, туку помагаат и во рушење на општествените бариери преку прикажување на способностите и талентите на поединците со посебни потреби.</p> <p>Сесии за документација и размислување:</p> <p>Редовното документирање на сесиите и сесиите за размислување им овозможуваат на учесниците да го проценат влијанието на терапијата со музика и танц врз лицата со посебни потреби. Овие размислувања информираат за тековните прилагодувања и подобрувања на стратегиите за интервенција.</p>
<p>Човечки ресурси и изведувач на активноста</p>	<p>- Училишта од трите земји (ученици и наставници); - НВО, танцови професионалци.</p>
<p>Очекувани резултати</p>	<p>Подобрени инклузивни наставни вештини:</p> <p>Наставниците развиваат подобрени вештини во инклузивните наставни практики, приспособувајќи ги нивните пристапи за да се приспособат на различните потреби на поединците со посебни потреби. Професионалците за танц добиваат увид во тоа како танцот може да се прилагоди за различни способности.</p> <p>Подобрено терапевтско влијание:</p> <p>Учесниците со посебни потреби доживуваат подобрена благосостојба, зголемено самоизразување и зголемена социјална интеракција преку терапевтски интервенции на музика и танц. Мултидисциплинарниот пристап придонесува за посеопфатно терапевтско влијание.</p> <p>Интеграција на инклузивна наставна програма:</p> <p>Колаборативната наставна програма развиена од наставници и професионалци за танц станува модел за инклузивно образование. Интеграцијата на музичката и танцовата терапија станува одржлив и составен дел од основното образование за лицата со посебни потреби.</p> <p>Пристапност и дисеминација на ресурсите:</p> <p>Развиените ресурсни материјали стануваат достапни за</p>

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

	<p>пошироката публика, од корист на едукаторите, танцовите професионалци и старателите кои работат со лица со посебни потреби. Работилниците и обуките засновани на овие ресурси придонесуваат за поширока дисеминација.</p> <p>Разбирање и прифаќање од страна на заедницата:</p> <p>Заедничките изведби и изложби придонесуваат за зголемено разбирање и прифаќање на лицата со посебни потреби во рамките на училиштето и локалната заедница. Ова води кон поинклузивна и поподдржлива средина за лицата со посебни потреби.</p> <p>Професионална соработка и влијание на вкрстените обуки:</p> <p>Сесиите за вкрстени обуки поттикнуваат постојана соработка помеѓу наставниците и танцовите професионалци. Овој заеднички пристап продолжува да влијае на двете дисциплини, што доведува до развој на поинклузивни и разновидни терапевтски практики.</p> <p>Зголемена само-ефикасност на учесниците:</p> <p>Учесниците со посебни потреби развиваат зголемена само-ефикасност, самодоверба и чувство на постигнатост преку нивното учество во заеднички настапи и изложби. Ова позитивно влијание се протега надвор од времетраењето на проектот.</p> <p>Долгорочни одржливи практики:</p> <p>Проектот воспоставува основа за долгорочна интеграција на музичката и танцовата терапија во основните училишта за лица со посебни потреби. Наставниците и професионалците за танц продолжуваат да ги усовршуваат и прилагодуваат своите пристапи врз основа на тековно размислување и повратни информации.</p>
Времетраење	2026-2030
Буџет	EUR 120,000
Финансиски извори	Програми на ЕУ од тековниот програмски период 2021 – 2027 година

6. Финансирање на активностите

Активностите опишани во оваа стратегија ќе се финансираат од буџетите на организациите учеснички или заинтересирани страни или со средства обезбедени од различни проекти и програми.

Финансиран од Европската Унија. Сепак, искажаните ставови и мислења се само на авторите и не мора да ги одразуваат ставовите на Европската Унија или Центарот за развој на човечки ресурси (HRDC). Ниту Европската унија, ниту HRDC не можат да бидат одговорни за нив..

7. Референци

1. www.pazardjik.bg
2. www.bnr.bg
3. www.bta.bg
4. www.reap-bg.eu
5. www.cseg.eu
6. <https://mon.gov.mk/en/>
7. <https://kocani.gov.mk/>